

The State of Punjab v. Nand Kishore (Sandhawalia, J.)

ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ।

(6) ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਨਪੜ੍ਹ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਗਲਤ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਘੱਟ ਮਿਆਰੀ ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜਣ ਵੇਚ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਵਸਤੂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਲਈ ਕੀ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜਣ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ "ਮੋਕ" ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਡੀਲਰ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ। . ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਹ ਬੈਂਕ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਹ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੈਅ ਕਰੇ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 85 ਅਧੀਨ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਬਿਨਾਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਅਣਗੌਲੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ, ਕੁਝ ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜਣਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਡੀਲਰਾਂ ਲਈ ਏਜੰਟ ਜਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਵਪਾਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ 19.

(7) ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਰਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 8 ਫਰਵਰੀ, 1972 ਨੂੰ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਪੱਤਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਬੰਧ 'C' ਅਤੇ 'C/I' ਹਨ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ 1. ਵਕੀਲ ਦੀ ਫੀਸ ਰੁਪਏ। 100.

ਬੀ ਐਸ. ਜੀ

.....
ਫੁਲ ਬੈਂਚ

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਲ ਰਾਜ ਤੁਲੀ, ਐਸ. ਐਸ. ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਐਮ. ਆਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਜੇ. ਜੇ.

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ।

1965 ਦੀ ਨਿਯਮਤ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 156।

8 ਮਈ 1974 ਈ.

ਕੋਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ (1908 ਦਾ ਐਕਟ ਨੰ. V) — ਧਾਰਾ 11 — ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ (1950) — ਆਰਟੀਕਲ 226 — ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।⁴

ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨਕ ਨਿਯਮ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ-ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ- ਉਸੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ-ਕੀ ਰਿਜ਼ਲ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ■ ਨਿਆਂਕਾਰ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ-ਕੀ ਰੈਜ਼ ਜੂਡੀ-ਕੈਟਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ—ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਪਵਾਦ—ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ।

(ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁਮਤ, ਤੁਲੀ ਅਤੇ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਜੇ. ਜੇ. ਸ਼ਰਮਾ, ਜੇ. ਕੰਟਰਾ.) ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰੈਜ਼ ਜੂਡੀਕਾਟਾ ਦੇ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਮੈਰਿਟ ਬਾਰਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸੇ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਉਸੇ ਰਾਹਤ ਲਈ ਅਗਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। . ਇਹ ਨਿਯਮ ਉਦੋਂ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਅਲਟਰਾ ਵਾਇਰਜ਼ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਤਰ-ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਧੂਰਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਅੰਦੋਲਨ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਰੀਜ਼ੂਡੀਕਾਟਾ ਦਾ ਨਿਪਟਿਆ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਭਾਵੇਂ ਇਸਦੀ ਸਹੀਤਾ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ. ਜੇਕਰ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹਰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਾਏ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੁਆਰਾ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿੱਚ ਹੋਣਗੇ. ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਵਜੋਂ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਕਾਰਨ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਸਮੇਤ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸਲਈ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਿਯਮ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁਮਤ ਤੁਲੀ ਅਤੇ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਜੇ. ਜੇ.) ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਮੇਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਲ ਉਸੇ ਹੀ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅਗਲੀ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਲਾਮਤੀ ਨਿਯਮ ਲਈ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਚਾਰ ਖਾਸ ਅਪਵਾਦ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਿਆਂ ਦਾ ਨਿਯਮ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਜਾ, ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ, ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਮਾਮਲਾ *res judicata* ਨਾ ਹੋਣਾ . ਚੌਥਾ, ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇੱਕ ਟ੍ਰਾਂਜੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਜਿਤ ਹੈ, ਭਾਵ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਧੀਗਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨਿਆਂ ਦੀ ਦਾਸੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਅੰਤਰ- ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਤਾਂ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਪਣੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ

The State of Punjab v. Nand Kishore (Sandhawalia, J.)

ਇੱਕ ਢੰਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਉਲਟ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਦਾ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਖੇਤਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕਸੁਰਤਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖੇ। ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅੰਤਮ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਨ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਅੰਤਿਮਤਾ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਮਹਿਜ਼ ਤਕਨੀਕੀਤਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸਲਈ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਿਯਮ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਸੁਪਰੀਮ ਦੁਆਰਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪ-ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਦਾਲਤ।

14 ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਾਣਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਐਸ.ਐਸ. ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਐਮ.ਆਰ. ਸ਼ਰਮਾ ਦੀ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 1972 ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਇੱਕ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਬਲਰਾਜ ਤੁਲੀ, ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਐਸ.ਐਸ. ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਐਮ.ਆਰ.ਸ਼ਰਮਾ ਦੇ ਆਧਾਰਿਤ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੇ 8 ਮਈ, 1974 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ।

ਐੱਮ.ਐੱਲ. ਮਿਰਚੀਆ, ਸਬ ਜੱਜ 1st ਕਲਾਸ, ਪਟਿਆਲਾ (ਡੀ), ਸਿਤੀ 14 ਅਕਤੂਬਰ, 1964 ਨੂੰ ਮੁਦਈ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ 14 ਅਕਤੂਬਰ, 1964 ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਨਿਯਮਤ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ। 13,649.08 n ਪੀ. ਲਾਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਦਰ 'ਤੇ ਵਿਆਜ ਵੀ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਰੁਪਏ 'ਤੇ 6 ਫੀਸਦੀ ਸਲਾਨਾ 13,649.08 n ਪੀ. 10 ਜੂਨ, 1964 ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੱਕ।

ਆਈ ਐਸ ਟਿਵਾਣਾ, ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ, (ਪੰਜਾਬ), ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਐਚ.ਐਲ ਸਿੱਬਲ, ਐਸ.ਸੀ ਸਿੱਬਲ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਤੇ ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ, ਵਕੀਲ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ।

ਆਰਡਰ ਕਰੋ

ਐਸ ਅੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਜੇ. - ਉਸਾਰੂ ਨਿਆਂਇਕਤਾ ਦੇ ਹੋਰ ਨਿਪਟਾਰੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰਕ ਉਪਯੋਗ ਦੀਆਂ ਗੁੰਝਲਾਂ ਹਨ

ਨੂੰ ਇਹ ਹਵਾਲਾ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: -

“ਕੀ ਭਾਰਤੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਨਦਿਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੁੜ-ਨਿਆਇਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ

ਕਰਦਾ ਹੈ ? "

ਤੱਥੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸੰਖਿਪ ਮਾਰਸ਼ਲਿੰਗ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਪੀਡਿਤ ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ, ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਕੱਤਰੇਤ ਦੀ ਫੂਡ ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਸ਼ਾਖਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਵਜੋਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ : -

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਹੁਕਮ

ਸ਼੍ਰੀ ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ, ਸਹਾਇਕ, ਫੂਡ ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਸ਼ਾਖਾ, ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਕੱਤਰੇਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਰੂਲਜ਼, ਵਾਲੀਅਮ 2 ਦੇ ਨਿਯਮ 5.32 (ਬੀ) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(2) ਉਹ (ਅਨੁਪਾਤਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਮੌਤ-ਕਮ-ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ:

ਮਿਤੀ 6 ਜਨਵਰੀ, 1961

Sd/- EN ਮੰਗਤ ਰਾਏ,
ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਸ. "

(2) ਉਪਰੋਕਤ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਖਾਸਤ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਯਾਦਗਾਰ ਵੀ ਸੌਂਪੀ ਪਰ ਉਸਨੂੰ 9 ਜੂਨ, 1961 ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(3) ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ ਨੇ ਫਿਰ 1961 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 1061 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 6 ਜਨਵਰੀ, 1961 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਆਈ ਡੀ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਟੇਕ ਚੰਦ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ।

ਜੇ.ਜੇ. ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਬੈਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਈ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੇ ਅਯੋਗ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਨੇ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਾਰੇ ਨੁਕਤਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ 5 ਫਰਵਰੀ, 1962 ਨੂੰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ 6 ਜਨਵਰੀ, 1961 ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦਾ ਅਯੋਗ ਹੁਕਮ ਸੀ. ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

(4) 1 ਫਰਵਰੀ, 1964 ਨੂੰ, 3 ਜਵਾਬਦੇਹ 1 ਨੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧੀਨ ਜੱਜ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਰਾਸ਼ਨ ਲਈ ਯੂਏ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਕਿ 6 ਜਨਵਰੀ, 1961 ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਅਵੈਧ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹੋਏ। 28 ਮਈ, 1964 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੋਧਿਆ ਮੁਦਈ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਬਕਾਏ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਹਤ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾ ਸਕੇ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਹ

The State of Punjab v. Nand Kishore (Sandhawalia, J.)

ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। 1961 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 1061 ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅੱਠ ਮੁੱਦੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੰ. 3 ਅਤੇ 4 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ: -

- (3) ਕੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਨਿਆਇਕ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ?
- (4) ਕੀ ਮੁਦਈ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦਾ 6 ਜਨਵਰੀ, 1961 ਦਾ ਹੁਕਮ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ, ਅਯੋਗ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਅਯੋਗ, ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈ? ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ?

ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 3 'ਤੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਗੁਪਤ ਖੋਜ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ:--

“ਮੁਦਈ ਖਿਰ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਡੀ. 4 ਹੈ। ਸਾਡੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਮੁੜ-ਨਿਆਇਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਬਚਾਓ ਪੱਖ।”

ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰਬਰ 4 'ਤੇ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ (1), ਪੈਪਸੂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 9.1 ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਨਿਯਮ 5.32, ਵਾਲੀਅਮ. II, ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਸੀ, ਵੀ ਅਵੈਧ ਸੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦਾ ਅਯੋਗ ਹੁਕਮ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ। ਲੋੜੀਂਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਰੁਪਏ ਲਈ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 11,321.75 ਪੈਸੇ ਤਨਖ਼ਾਹ ਆਦਿ ਦੇ ਬਕਾਏ ਖਰਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

(5) ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਬਿੰਦੂ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ - ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਰੈਜ਼ਿਊਡੀਕੇਟਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 3 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਖੋਜ ਸੀ। ਗਲਤ. ਹੁਣ ਇਹ ਜ਼ਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 3 ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਤਰਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਥਾਈ ਹੈ। ਉਸ ਖੋਜ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਬਾਅਦ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕਤਾ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਗੁਲਾਬਚੰਦ ਛੋਟੇਲਾਲ ਪਾਰਿਖ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਵਿੱਚ। ਗੁਜਰਾਤ (2) ਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪਿਛਲੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਉਸੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੈਸ ਨਿਆਂ ਦੇ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਉਸੇ ਰਾਹਤ ਲਈ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮੁੱਦੇ ਨੰਬਰ 3 'ਤੇ ਖੋਜ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹਵਾਲਾ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(6) ਹੁਣ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨੇੜਿਓਂ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਰੂਲਜ਼ ਦਾ ਨਿਯਮ 5.32, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ *ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ* ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਕੀ ਮਾਰਿਆ ਸੀ

(1) ਏਆਈਆਰ 1964 ਐਸਸੀ 1585

(2) ਏਆਈਆਰ 1965 ਐਸਸੀ 1153

(1) ਪੈਪਸੂ ਸਰਵਿਸ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੀ ਧਾਰਾ 9.1 (19 ਜਨਵਰੀ, 1960 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ) ਸੀ। I, ਜੋ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮ 5.32 ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨੇੜਿਓਂ ਸਮਾਨ ਸੀ। *ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦੇ ਕੇਸ* (1) ਦਾ ਫੈਸਲਾ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1964 ਨੂੰ, ਜੋ ਕਿ 24 ਫਰਵਰੀ, 1964 ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ, ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਤੱਥ ਹੁਣ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਅਤੇ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਹੁਣ ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(7) ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਲੀਲ ਦਾ ਮੂਲ ਹੁਣ *ਮਥੁਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸਰਜੂ ਜੈਸਵਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਦੋਸੀਬਾਈ ਐਨਬੀ ਜੀਜੀਭੋਏ* (3) ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼੍ਰੀ ਐਚ ਐਲ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ 1961 ਦੇ ਸੀਡਬਲਯੂ ਨੰਬਰ 1061 ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੇ ਮਿਤੀ 6 ਜਨਵਰੀ, 1961 ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਰੂਲਜ਼ ਦਾ ਨਿਯਮ 5.32, ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਹ ਆਰਡਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਗੈਰ- ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੀ।

(8) *ਮਥੁਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਕੇਸ* (3) ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ, ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਨਿਰਣੇ ਵਿਚ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਤਰਕ ਦਾ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੋਸੀਬਾਈ ਨੇ ਮਥੁਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਨੂੰ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਟੁਕੜਾ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਥੁਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਸਿਵਲ ਜੱਜ, ਬੇਰੀਵਿਲੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਿਆਰੀ ਕਿਰਾਇਆ ਬੰਬੇ ਰੈਂਟਸ, ਹੋਟਲ ਅਤੇ ਲਾਜਿੰਗ ਹਾਊਸ ਰੇਟ ਕੰਟਰੋਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, 1947. ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਨਿਵਾਸ, ਸਿੱਖਿਆ, ਕਾਰੋਬਾਰ, ਵਪਾਰ ਜਾਂ ਸਟੋਰੇਜ ਲਈ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ 28 ਸਤੰਬਰ, 1955 ਨੂੰ ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ, ਦੋਸੀਬਾਈ।

(3) ਏਆਈਆਰ 1971 ਐਸਸੀ 2355

The State of Punjab v. Nand Kishore (Sandhwalia, J.)

1955 ਦਾ NB ਜੀਜੀਭੋਏ ਨੰ. 233 ਤੋਂ 242-ਬੋਮ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬੰਬੇ ਰੈਟਸ, ਹੋਟਲ ਅਤੇ ਲਾਜਿੰਗ ਹਾਊਸ ਰੇਟ ਕੰਟਰੋਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6(1) 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰਮਾਣ ਬਾਰੇ ਨਿਆਂਇਕ ਰਾਏ ਦਾ ਤਿੱਖਾ ਟਕਰਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਮਲਾ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਵਿਨਾਇਕ ਗੋਪਾਲ ਲਿਮਟੇ ਬਨਾਮ ਲਕਸ਼ਮਣ ਕਾਸੀਨਾਥ ਅਠਾਵਲੇ (4) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਲਈ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਗਜੇਂਦਰਗੜਕਰ, ਜੇ. ਅਤੇ ਇੱਕ ਖੁੱਲੇ ਪਲਾਟ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਿਲਡਿੰਗ ਲੀਜ਼ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6(1) ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਖੁੱਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਜਾਂ ਵਿਦਿਅਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਢਾਂਚਾ ਉਸਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(9) ਵਿਨਾਇਕ ਗੋਪਾਲ ਲਿਮਟੇਆ ਦੇ ਕੇਸ (4) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਮਥੁਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਫਿਰ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਮਿਆਰੀ ਕਿਰਾਏ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਦਿਆਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਟੁਕੜੇ ਨੂੰ ਰਿਹਾਇਸ਼, ਸਿੱਖਿਆ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਂ ਵਪਾਰ ਲਈ ਇਮਾਰਤ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6(1) ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸੀ। ਮਿਆਰੀ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਪਿਰ ਵਿਚਕਾਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਛੋਟੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬੈਂਚ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

(10) ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ 28 ਸਤੰਬਰ, 1955 (ਬੰਬੇ) ਦੀ ਸਿਵਲ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 233, 1955 ਵਿੱਚ ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਮਿਸਜ਼ ਦੋਸੀਬਾਈ ਐਨ.ਬੀ. ਜੀਜੀਭੋਏ ਬਨਾਮ ਖੇਮਚੰਦ ਗੋਰੁਮਲ (5), ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਨੇ ਵਿਨਾਇਕ ਗੋਪਾਲ ਲਿਮਟੇਆ ਦੇ ਕੇਸ (4) ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੋਸੀਬਾਈ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਸਿਵਲ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਐਪੀਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ '233 ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਅਕ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(11) ਮਥੁਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਕੇਸ (3) ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਦੋ-ਗੁਣਾ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ।

(4) ILR 1965 Bom. 827=ਏਆਈਆਰ 1957 ਬੰਬ। 94.

(5) AA.IR.1 1966SS.C.1 1939.

ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਮਿਆਰੀ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੋਸੀਬਾਈ ਐਨ.ਬੀ. ਜੀਜੀਭੋਏ ਬਨਾਮ ਖੇਮਚੰਦ ਗੋਰੁਮਲ (5) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਸੀ, ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਬਾਰੇ ਇਹ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਬਣਨ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਵੇਗੀ, ਨੂੰ:

(12) ਕੀ 1 ਨੇ ਮਥੁਰਾ :c ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਕੇਸ i (3) ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਨੂੰ ਨਿਭਾਇਆ; ਨਿਨਟੇਨ ਨੇ ਇੱਕ ਅਮੂਰਤ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਪ੍ਰਸ਼ਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ (ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਲ) ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਾਰਵਾਈ? ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਮੇਰਾ ਜਵਾਬ ਨਾਂਹ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਨਿਰਣੇ ਦੀ ਬਾਡੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਰਿਣੀ ਚਰਨ ਭੱਟਾਚਾਰਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਹੈਦਰ (6) ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ

ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਰੈਂਕਿਨ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਤੋਂ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੈਫਰ ਰਿੰਗ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ: -

"ਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਅਗਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਹੀ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"^{ਆਰ}

ਉਪਰੋਕਤ ਸਵਾਲ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਰੈਂਕਿਨ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ: -

"ਪਹਿਲੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਕਿ ਸਵਾਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਵਾਬ ਫਰੇਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਬੈਂਚ ਲਈ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਕਲਮੰਦੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕੀ ਪਿਛਲਾ ਫੈਸਲਾ ਨਿਆਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸਦਿਆਂ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਜਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਸਨ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਵਿਧੀ ਸੰਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ; ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ; ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਹੈ

(6) ਏਆਈਆਰ 1928 ਕੈਲ. 777

ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹਿੱਤ ਬਰਾਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(13) *ਤਾਰਿਣੀ ਚਰਨ ਭੱਟਾਚਾਰਜੀ ਦੇ ਕੇਸ (6) (ਸੁਪਰਾ)* ਦੇ ਪੂਰੇ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਦੋਖਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸਦੀ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, *ਮਥੁਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਕੇਸ (3)* ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਭਾਵੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਕੰਬਲ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਲ ਕਦੇ ਵੀ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ *ਨਿਆਇਕਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ*। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੈਕਿਨ ਸੀਜੇ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੇਤੁਕੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਵਾਬ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਨਾ ਤਾਂ ਸੰਭਵ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਸੀ।

(14) *ਮਥੁਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਕੇਸ (3)* ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਨੇ ਜੋ ਖੁਦ ਦੋਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ *ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ*। ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

"ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਫੈਸਲਾ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹੈ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਂਜੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੈ। ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਪਿਛਲਾ ਫੈਸਲਾ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਫੈਸਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। *ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਉਸੇ ਧਿਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪਿਛਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੱਖਰਾ ਹੋਵੇ, ਨਾ ਹੀ ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਦੋਂ ਫੈਸਲਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਲਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।*

ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ

"ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਵਾਲ ਇੱਕੋ ਧਿਰ ਵਿਚਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਉਸੇ ਧਿਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। *ਪਰ, ਜਿੱਥੇ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਹੈ, ਭਾਵ, ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ, ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ*

res judicata ਉਸੇ ਹੀ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇੱਕੋ ਹੈ, ਧਾਰਾ 11, ਕੋਡ ਆਫ਼ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਵਿੱਚ 'ਮਸਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲਾ' ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਲਈ, ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਭਾਵ, ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਹੱਕ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਵਿਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ

The State of Punjab v. Nand Kishore (Sandhwalia, J.)

ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ "ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਲ" ਦੀ ਬਜਾਏ ਤਿਲਕਣ ਅਤੇ ਵਿੱਲੀ ਸਮੀਕਰਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਸਵਾਲ ਵੀ ਉਸੇ ਧਿਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮੁੜ-ਨਿਆਇਕ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇੱਕੋ ਹੈ।

(15) ਫਿਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਇੰਨੀ ਲੰਮੀ ਲਾਈਨ ਹੈ ਜੋ *ਰੈਸ-ਨਿਊਡੀਕੋਟਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਥੁਰਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੇ ਕੇਸ (3) ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੁਆਰਾ ਲੈਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਜਾਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਬਾਈਡਿੰਗ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਕਰਨ ਲਈ। ਇਹ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਮ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 1953 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਗੁਲਾਮ ਹਸਨ, ਜੇ., ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਗੋਇਨਕਾ ਬਨਾਮ ਬੇਨੋਏ ਕਿਸ਼ਨਾ ਮੁਖਰਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (7) ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ: -*

"ਇਸ ਤਜਵੀਜ਼ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਪੱਖਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਨਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਨਿਆਂਇਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਿਛਲੇ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਗਲਤ ਹੈ, ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ, ਦੇਖੋ ਅਭੋ ਕਾਂਤਾ ਬਨਾਮ ਗੋਪੀਨਾਥ ਦੇਬ (8)। (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

(16) ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਭਟਕਣਾ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੈ।

(7) ਏਆਈਆਰ 1953 ਐਸਸੀ 65.

(8) ਏਆਈਆਰ (30) 1943 ਕੋਲ. 460

ਇੱਥੇ ਨਿਯਤ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਣਗਿਣਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਿਯਮ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਤਿਆਧਿਆਨ ਘੋਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਖਿਆ ਗਿਆ, ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ। ਦੇਵਰਾਜਿਨ ਦੇਬੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (9):-

ਰਿਜ਼-ਜੁਡੀਕੋਟਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਨਿਆਂਇਕ ਨਿਆਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਦਾ ਦੁਬਾਰਾ ਨਿਰਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ - ਭਾਵੇਂ ਤੱਥ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ - ਦੋ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਿਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।, ਜਾਂ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕੋ ਧਿਰ ਵਿਚਕਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਦਰਿਆਓ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਯੂਪੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (10) ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕੇਸ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਨੁਪਾਤ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੇਣਾ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ। ਦੇਵੀਲਾਲ ਮੋਦੀ ਬਨਾਮ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਅਫਸਰ, ਰਤਲਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (11) ਵਿੱਚ ,

The State of Punjab v. Nand Kishore (Sandhwalia, J.)

ਮੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਰਚਨਾਤਮਕ ਮੁੜ-ਨਿਆਇਕਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਸਟਿਸ ਗਜੇਂਦਰਗੜਕਰ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ: -

“ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਿਰੰਤਰ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਿਆਇਕਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਬਾਈਡਿੰਗ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

- (9) ਏਆਈਆਰ 1960 ਐਸਸੀ 941,
- (10) ਏਆਈਆਰ 1961 ਐਸਸੀ 1457:
- (11) ਏਆਈਆਰ 1965 ਐਸਸੀ 1150:

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ (ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਜੇ.)

ਗੁਲਾਬਚੰਦ ਛੋਟੇਲਾਲ ਪਾਰਿਖ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ (2), ਜਿਸਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਨੇ ਮੁੜ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਉਸੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬਾਅਦ ਦੇ ਨਿਯਮਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਮੁੜ-ਨਿਆਇਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ। ਉਸੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀਆਂ. ਇਹ ਮਲਟੀ- ਪਲਾਈ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਬੇਲੋੜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਸੀ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਕੋਐਸ ਹੋਜ, ਜੇਜੇ ਦੇ ਬੈਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਭਵਨਾਰਾਇਣਸਵਾਮੀਵੀਰੀ ਮੀਂਦਰ ਬਨਾਮ ਵਡਪੱਲੀ ਵੈਂਕਟਾ ਭਵਨਾਰਾਇਣ ਚਾਰਯੂਲ (12) ਵਿੱਚ। ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 1971 ਵਿੱਚ ਮਥੁਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦਾ ਕੇਸ (3) ਨਿਪਟਾਰੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਵਿਦਾਇਗੀ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਲਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੁੜ-ਨਿਆਇਕਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਸੀ ਜੋ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ।

(17) ਮਥੁਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀ ਹੈ ? ਇਹ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਇੱਕ ਖੁੱਲੀ ਸਾਈਟ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਲੀਜ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਮਿਆਰੀ ਕਿਰਾਏ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਛੋਟੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਬਾਰੇ ਸੀ।

ਇਸ ਲਈ, ਅਥਾਰਟੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸੀਮਤ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੁਆਰਾ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ - ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ (ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉਲਟ) ਵਿਚਕਾਰ ਨਿਆਇਕਤਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਣ ਦਾ ਵਜ਼ਨਦਾਰ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਤੀਜਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏਗਾ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਿਆਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਿਰਣੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖੇ ਗਏ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਇੱਕ ਉੱਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਅਪਵਾਦ ਸੀ, ਭਾਵ, ਇੱਕ ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਮੇਤ ਕਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉਹਨਾਂ ਹੀ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਨਿਆਂਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇੱਕੋ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਵੱਲ ਝੁਕਾਅ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਿਰਣੇ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਨਿਰੀਖਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਕ ਨੂੰ ਕੱਢਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣਾ ਕਿ ਕੁਝ ਨਤੀਜੇ ਤਰਕ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ - ਇਹ ਗੈਰ-ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੈ- ਮਿਸਾਲ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੁਇਨ ਬਨਾਮ ਲੈਦਰਨ (13) ਵਿੱਚ ਹਾਲਸਬਰੀ ਐਲਸੀ ਦੇ ਅਰਲ। ਉਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਰਵਉੱਚ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਤੋਂ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ

(12) 1970 (1) SCC, 673.

(13) 1901 AC 495

The State of Punjab v. Nand Kishore (Sandhwalia, J.)

ਉਤੀਸਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੁਧਾਂਸੂ ਸੇਖਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (14) ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਹੈ: -

“ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਜੇ ਤੱਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹਰ ਨਿਰੀਖਣ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਤੋਂ ਤਰਕ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।”

(18) ਇਸਲਈ, ਇਲਮਥ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਕੇਸ (3) ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ-ਸਥਾਈ ਨਿਰਣਾਇਕਤਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੁੱਢੇ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਬਰਾਬਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਦਾ ਹੁਕਮਰਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸਨਮਾਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬਾਈਡਿੰਗ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੁੱਢਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਅਨੁਪਾਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨੇੜਿਓਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਤੰਗ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਵਰਤੀ ਗਈ ਸਮੀਕਰਨ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ) ਹੈ - "ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਲ ਜੇ ਕਿਸੇ ਪੱਖ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ"। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਨਿਰਣੇ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਲ ਕਦੇ ਵੀ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅਮਲ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਸਮੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਲ ਦਾ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, "ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਲ" ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੁਆਰਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀ ਭਾਵ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਧਾਰਨ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੈਜ਼ ਜੁਡੀਕਾਟਾ ਦੇ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਚਾਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਨੇ ਇੱਥੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਮੇਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ੁੱਧ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਸੇ ਹੀ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਲਾਮਤੀ ਨਿਯਮ ਲਈ, ਚਾਰ ਖਾਸ ਅਪਵਾਦ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਕਿ ਜਦੋਂ

(14) ਏਆਈਆਰ 1968 ਐਸਸੀ 647

ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੂਸਰਾ, ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ, ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ, ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਧਿਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਿਆਂਇਕ ਬਣੇ। ਚੌਥਾ, ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਇੱਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਹੀ ਹੈ, ਭਾਵ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(19) AppbApplying1 theea ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮ nitsaengraftedp ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੁਣ ਇਹ

ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 1961 ਦੇ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰਬਰ 1061 ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਲ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਿੱਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਜੇ ਮਾਮਲਾ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁੱਦਾ ਸੀ, ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਸੀ। 6 ਜਨਵਰੀ, 1961 ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦਾ ਹੁਕਮ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਰਾਹਤ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣਾ ਬੰਦ ਨਾ ਕਰੇ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਸਬੰਧਤ ਦਾਅਵਾ ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਮਿਤੀ 6 ਜਨਵਰੀ, 1961 ਦਾ ਹੁਕਮ, ਉਸਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਨਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਮੁਦਈ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ। ਕੀ ਇਹ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਸੀ? 1961 ਦੇ ਸੀਡਬਲਯੂ ਨੰਬਰ 1061 ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਹਵਾਲਾ ਇਹ ਦਰਸਾਏਗਾ ਕਿ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਕਰਮਚਾਰੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ 'ਤੇ ਵੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ; ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ। ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਸੰਬੰਧਿਤ ਮੁੱਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਦੂਰ, ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਬੰਧਤ ਨਿਯਮ ਦੀ ਅੰਤਰ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ। ਇਸ ਲਈ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰੀਖਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ - (ਜਿਸ 'ਤੇ ਇੰਨਾ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ) ਕੋਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੇ ਉਸੇ ਅਯੋਗ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਲ ਸੀ।

(20) ਅੱਲਸਿਬਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਉਕਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ *ਮੁੜ-ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (1) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੈਪਸੂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 9.1 ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੇ 1961 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰਬਰ 1061 ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਨੂੰ ਤਰਕ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਅਤਿਅੰਤ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਅਲਟਰਾਵਾਇਰਸ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਤਰ-ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਬਣ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸੀਮਾ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਅੰਦੋਲਨ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਮੈਂ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਜਾਂ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ। ਅਜਿਹਾ ਨਤੀਜਾ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਚੱਲੇਗਾ ਕਿ ਅੰਤਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਤੋਂ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ। ਜੇਕਰ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹਰੇਕ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਾਏ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੁਆਰਾ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿੱਚ ਹੋਣਗੇ। ਜਵਾਬਦੇਹ*

The State of Punjab v. Nand Kishore (Sandhwalia, J.)

ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਲਈ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਤਿ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਵਹਿਣ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਫੈਸਲਾ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਅਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਤਰਨੀ ਚਰਨ ਦੇ ਕੇਸ (6) ਵਿੱਚ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਰੌਕਿਨ ਨੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ-

*

“ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ, ਕਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਕਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ 'ਤੇ, ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਬਾਈਡਿੰਗ ਹੈ

ਕਿਸੇ ਠੋਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਹੋਲਡਿੰਗ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਹਰ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਨਾਲ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਬਣ ਜਾਣਗੀਆਂ ਨਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 11, ਸੀਪੀਸੀ ਅਤੇ ਰੀ-ਜੁਡੀਕੇਟਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਆਮ ਇਰਾਦੇ ਲਈ ਇਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਸਿਧਾਂਤ ਪਿਠਾਉਣਾ ਹੈ। ■

ਗੌਰੀ ਕੋਇਰ ਬਨਾਮ ਅੱਧ ਕੋਇਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (15) ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਬੈਂਚ ਲਈ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਗਰਥ ਨੇ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਹੈ: -

"ਪਰ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਹੋਸਟ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ . 1873 ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸੀ, ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਫਿਰ ਵੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਰਿਸ-ਨਿਊਡੀਕੇਟਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਰਿਸ-ਨਿਊਡੀਕੇਟਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਗਲਤ ਨਜ਼ਰੀਏ, ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।"

ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਰਿਸ-ਨਿਊਡੀਕੇਟਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਵਜੋਂ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਬਦੀਲੀ, ਨਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਗੁਣ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਸਮੇਤ ਰਿਕਾਰਡ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ।

(21) ਆਖਰਕਾਰ, ਇਸ ਨੇ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ, ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਨਿਯਮ 5.32 ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਗਲਤ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸਲਈ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (1) 'ਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੈਪਸੂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 9.1 ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮ ਦੇ ਨਾਲ ਪੈਰੀ ਮੈਟੀਰੀਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਪਬੰਧ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਤਰਕ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ 'ਤੇ ਨਿਯਮ 5.32

ਵੀ ਟਿਕਾਉ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਰਹਿਤ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਨਿਆਇਕ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਕੀ

(15) ILR 10 ਕੈਲ. 1087

ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ *ਰੀਸ-ਨਿਊਡੀਕਾਟਾ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।* ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਗੱਲ ਮੁੱਦੇ ਲਈ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ।

(22) ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਵਾਲ ਦਾ ਮੇਰਾ ਜਵਾਬ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ।

(23) ਹੁਣ ਇਹ ਕੇਸ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਜਾਵੇਗਾ।

(24) ਤੁਲੀ, ਜੇ.-ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਐਮ.ਆਰ.ਸ਼ਰਮਾ, ਜੇ.—(25) ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ ਐਸ.ਐਸ. ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਜੇ. ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ।

(26) ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਮਈ, 1941 ਵਿੱਚ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਜ ਦੀ ਆਕਟਰੋਏ ਮੋਹਰੀਰ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ। 20 ਅਗਸਤ, 1948 ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਈਸਟ ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟਸ ਯੂਨੀਅਨ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਪਸੂ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਗਠਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਇਸ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੈਪਸੂ ਦਾ ਅਤੇ 6 ਅਕਤੂਬਰ, 1955 ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹਾਇਕ ਵਜੋਂ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। 1 ਸਤੰਬਰ, 1956 ਨੂੰ ਇਸ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਪੈਪਸੂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਾਜ ਨਾਲ ਰਲੇਵੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਕੱਤਰੇਤ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, 1 ਨਵੰਬਰ, 1956 ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੈ। ਅਗਸਤ, 1960 ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਧੀਕ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਰੂਲਜ਼ ਦਾ 5.32, ਭਾਗ III ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਦੋਸ਼ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ 6 ਜਨਵਰੀ, 1961 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੋ ਕਿ 16 ਜਨਵਰੀ, 1961 ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਜਬਰੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ / ਉਸਨੇ ਅਧੀਨ ਜੱਜ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 311 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਜਾਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਨੂੰ ਗਲਤ ਵਿਹਾਰ, ਅਕੁਸ਼ਲਤਾ, ਢਿੱਲ-ਮੱਠ ਅਤੇ ਕੁਤਾਹੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਿਯਮ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311 (2) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(27) ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਾਇਰ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮੁੱਢਲੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਲਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮਾਮਲਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ 'ਪ੍ਰੁਆਇੰਟ ਇਨ ਮੁੱਦੇ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 6(ਸੀ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਦਰਖਾਸਤ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

“ਇਸ ਪੈਰਾ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਹੀ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸ ਰੂਲਜ਼, ਜਿਲਦ II ਦੇ ਨਿਯਮ 5.32 ਦੀ ਸੋਧ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਪੁਨਰ ਸੰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 115 ਅਧੀਨ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਨਿਯਮ ਪੁਰਾਣੇ ਪੈਪਸੂ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੁਦਈ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ 24 ਮਾਰਚ, 1958 ਤੱਕ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਰੂਲਜ਼, ਭਾਗ II ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ (ਕਾਪੀ ਨੱਥੀ ਕੀਤੀ)। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਬਾਰੇ ਨਿਯਮ ਉਸ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਮੁਦਈ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਸੇਵਾ ਦੇ ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਨਵੀਨਤਮ ਨਿਯਮਾਂ ਨੇ ਮੁਦਈ ਅਤੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

(28) ਸਿੱਖਿਅਤ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੁੱਦੇ ਬਣਾਏ: -

- (1) ਕੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀਆਂ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ?
- (2) ਕੀ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ?
- (3) ਕੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਰੈਜ਼ਿਊਡੀਕੇਟਾ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ?
- (4) ਮੁਦਈ ਦੀ ਜ਼ਬਰੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦਾ 6 ਜਨਵਰੀ, 1961 ਦਾ ਹੁਕਮ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ, ਅਯੋਗ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਅਯੋਗ, ਮਾੜਾ, ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ?
- (5) ਕੀ ਧਾਰਾ 80, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨੋਟਿਸ ਅਵੈਧ ਹੈ?

- (6) ਕੀ ਮੁਦਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ?
 (7) ਕੀ ਮੁਦਈ ਦਾਅਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਜ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ?
 (8) ਰਾਹਤ.

ਸਾਰੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਲਈ ਰੁਪਏ 13,649.08 ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੂੰ 10 ਜੂਨ, 1964 ਤੋਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਇਸ ਰਕਮ 'ਤੇ 6 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਲਾਨਾ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਵਿਆਜ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(29) ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਿਰਫ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰਬਰ 1061 ਆਫ 1961 ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ 5 ਫਰਵਰੀ, 1962 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਦਾਇਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ *res judicata* ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(30) ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਮੁੱਦਾ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਗਲੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ *ਨਿਆਂਇਕਤਾ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ*। ਕਿਉਂਕਿ 'ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਲਈ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

ਭਾਰਤੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਿਯਮ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ *ਹੁਕਮਨਾਮਾ* ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, *ਰੈਜ਼ਿਊਡੀਕਾਟਾ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ?* "

(31) ਮੈਂ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ 24 ਫਰਵਰੀ, 1964 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ *ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ* ਬਨਾਮ *ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ* (1) ਦਾ ਫੈਸਲਾ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1964 ਨੂੰ, ਭਾਵ, ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੂਟ. ਹਾਲਾਂਕਿ, *ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਡੇਕਾ* ਬਨਾਮ *ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਨਾਰਥ-ਈਸਟ ਫਰੰਟੀਅਰ ਰੇਲਵੇ* (16), ਜਿਸ ਉੱਤੇ *ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ* (1) (*ਸੁਪਰਾ*) ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਦਾ ਫੈਸਲਾ 5 ਦਸੰਬਰ, 1963 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਿਧਾਂਤ। ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੈਪਸੂ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 9.1, ਵਾਲੀਅਮ 1 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਪਸੂ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਦੂਜੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 311 ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਜੋਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੀ

(16) ਏਆਈਆਰ 1964 ਐਸਸੀ 600.

The State of Punjab v. Nand Kishore (Sharma, J.)

ਮੈਰਿਟ 'ਤੇ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਉਸੇ ਕਾਰਨ 'ਤੇ ਨਿਯਮਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਗੁਲਾਬਚੰਦ ਛੋਟੇਲਾਲ ਪਾਰਿਖ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ (2) ਵਿੱਚ ਓਵਰ-ਸੂਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ 14 ਦਸੰਬਰ 1964 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (1) (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਆਇਆ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਨਿਆਂਇਕ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 141 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਮਿਤੀ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ।

(32) ਸੀਆਈਐਨਐਲ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ 1 ਨੰ. 1961 ਦੇ 1061J, ਸ਼੍ਰੀਦ ਨੰਦ ਜ਼ ਕਿਸ਼ੋਰ ਵਾਈ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਉਸਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਕੇਸ ਪੈਪਸੂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 9.1 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਰਿਟਾਇਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ 25 ਸਾਲ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਧ ਕਰਕੇ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਬਦਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਕਪਾਸੜ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। 19 ਜਨਵਰੀ, 1960 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੈਪਸੂ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 9.1 ਦਾ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

“ਬਸ਼ਰਤੋਂ ਅੱਗੋਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਦੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਕੁਸ਼ਲਤਾ, ਬੇਈਮਾਨੀ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਜਾਂ ਬਦਨਾਮ ਆਚਰਣ ਕਾਰਨ ਵੰਡਣਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਿਯਮ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ....”

(33) ਨਿਯਮ ਨਿਯਮ 5.32hoflthe j Punjab1 ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਨਿਯਮ, ਖੰਡ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ 27 ਨਵੰਬਰ, 1957 ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਵੇਂ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ, ਜੇਕਰ 25 ਸਾਲ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ। ਨੋਟ 1

ਇਸ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੈਪਸੂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 9.1 ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਾਨ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਰੂਲਜ਼, ਵਾਲੀਅਮ II ਦੇ ਨਿਯਮ 5.32 ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪੈਪਸੂ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਨੂੰ 1960 ਵਿੱਚ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਵਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੈਪਸੂ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੀ ਧਾਰਾ 9.1 ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਾਨ ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਰੂਲਜ਼, ਖੰਡ II ਦੇ ਨਿਯਮ 5.32 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੋਟ 1 ਦੇ ਅਧੀਨ ਖਤਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 1961 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿਟ ਨੰਬਰ 1061 ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ 10 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸੇਵਾ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਜਿਸ ਨੇ 5 ਫਰਵਰੀ 1962 ਨੂੰ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ: -

“ਇਸ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੱਲ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਕੋਈ ਇਸ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਬਾਈਡਿੰਗ ਪੂਰਵ ਜਾਂ ਹੋਰ ਠੋਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਬਿਨਾਂ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਅਤੇ ਇਸ ਸਪੁਰਦਗੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਅੱਗੇ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਆਇ IX ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪੈਪਸੂ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ 9.1 ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ 1960 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਿੱਠਭੂਮੀ 25 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 311 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ 30 ਸਤੰਬਰ, 1957 ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ 24 ਮਾਰਚ, 1958 ਤੱਕ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਰੂਲਜ਼, ਖੰਡ II ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪੈਪਸੂ ਰੂਲ 9.1 ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

The State of Punjab v. Nand Kishore (Sharma, J.)

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨੁਕਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ਾਹਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311 ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੈਪਸੂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 9.1 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਨਿਯਮ 5.32, ਵਾਲੀਅਮ II ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰੋ। ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ, ਜਿੱਥੇ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਖਵੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਚਿਤ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਘੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਿਯਮ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਜ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਦੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ, ਇਹ ਨਿਯਮ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311(2) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਪੈਪਸੂ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 9.1 ਦਾ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੀ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਰੂਲਜ਼, ਵਾਲੀਅਮ II ਦੇ ਨਿਯਮ 5.32 ਦਾ ਨੋਟ 1, ਇਸ ਨੂੰ ਵੈਧ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਹਿਤ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ। ਅਵੈਧ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 310 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਬੇਸ਼ੱਕ ਧਾਰਾ 311 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ ਪਰ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਚੌਕ ਵਿੱਚ ਬਰਖਾਸਤ, ਹਟਾਇਆ ਜਾਂ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਰਕਮ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਨਿਵਾਸੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(34) ਦੇ ਕੇਸ (16) ਜਾਂ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਸੀਬਰਕੋਰਟ ਨੇ ਰੇਲਵੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ 148(3) ਅਤੇ 149(3) ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੇ ਰੇਲਵੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਕੇ ਜਾਂ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਕਤ ਮਿਆਦ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਕੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਦੋ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ: (i) ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਅਤੇ (ii) ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ। ਦੂਸਰਾ ਅਪਵਾਦ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵੈਧ ਹੋਣਗੇ ਜੇਕਰ, ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਸਹੀ ਉਮਰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਉਹ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ; ਬਸ਼ਰਤ ਉਸ ਨੇ ਸੇਵਾ ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਹੋਵੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕਰੀਅਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਨਿਯਮ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਹੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। *ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (1) (ਸੁਪਰਾ)* ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪੈਪਸੂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 9.1 ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਹ ਮੌਤੀ ਰਾਮ ਡੋਕਾ ਦੇ ਕੇਸ (16) (ਸੁਪਰਾ) 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

ਧਾਰਾ 311(2) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਅਪਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਸਥਾਈ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 311(2) ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਨਾ ਤਾਂ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਦੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਟਾਉਣਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਆਮ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਦੀ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਲੰਮੀ ਮਿਆਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕੱਲੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਦੁਬਾਰਾ ਧਾਰਾ 311(ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਜਾਂ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। 2) ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਲੜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਘੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਸਹੀ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਿਯਮ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ 10 ਸਾਲ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 311(2) ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਧਾਰਾ 311(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਟਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।"

ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311 ਦੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 309 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸ਼ਬਦ " ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ" ਹਨ ....., ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਯਮ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿ ਪੈਪਸੂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਨੋਟ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 9.1 ਦਾ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। 31 ਮਈ 1965 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ 5.32 ਦੇ ਨਿਯਮ 1 ਤੋਂ 5.32 ਤੱਕ, 31 ਮਈ 1965 ਨੂੰ ਢੁਕਵੀਂ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ 25 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

The State of Punjab v. Nand Kishore (Sharma, J.)

(35) ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ 1961 ਦੇ ਸੀਡਬਲਯੂ ਨੰਬਰ 1061 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਓਵਰ-ਰੋਲਡ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 25 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਉਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਖੜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲਣਗੇ: -

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਭਾਵ, ਪੈਪਸੂ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 9.1 ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਵਾਧਾਨ ਜਾਂ ਨੋਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਆਪਣੇ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ। ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਰੂਲਜ਼, ਵਾਲੀਅਮ 2 ਦੇ ਨਿਯਮ 5.32 ਅਧੀਨ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ 1 ਨੂੰ ਉਸ ਲਈ ਬਾਈਡਿੰਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜਾ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਦੂਜੇ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਵਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਵੈਧਤਾ ਨਾਲ ਪਹਿਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਤੀਜਾ, ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਫੈਸਲਾ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂ ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, *ਰੈਜ਼ ਨਿਆਂਇਕਤਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ* ਹੈ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕੀ ਇਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਵਿੱਚ ਦਰਜ *res judicata* ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਸਲ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਰ ਪਲੱਸਜ਼ ਦਾ ਛੋਟਾ ਇਹ ਭਾਗ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ: -

“ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਧਿਰਾਂ, ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਹ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁੱਦਾ ਹੈ।, ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਮੁੱਦਾ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਦੋ ਅਧਿਕਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ-

- (i) *ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੀਪਬਲਿਕ ut sit Finis litium* — ਇਹ ਰਾਜ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- (ii) *nemo debet bis vexari pro una et eadem* ਕਾਰਨ — ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਕਾਰਨ ਲਈ ਦੋ ਵਾਰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

***

ਪਰ ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਿਯਮ ਲਈ, ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਭੰਬਲਭੂਸੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(36) ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ (ਜਿਸਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੋਡ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤ ਸੰਗਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਕੋਟਾਹ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (17) ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

“ਹੁਣ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਕੋਡ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ 'ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ' ਹੈ ਜੋ ਨਿਆਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ: ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਲਈ ਕੋਈ ਦੰਡ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ; ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਘੁੰਮਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਕਨੀਕੀ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਵਾਜ਼ਬ ਲਚਕੀਲੇਪਣ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਬਚਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾ 'ਦੋਵਾਂ' ਪੱਖਾਂ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ) ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ।”

ਮੋਹਰ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਮੁਲਖੀ ਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰ (18) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

“ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਜ਼ਾਬਤਾ ਅਸਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖੋਹਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।”

ਠਾਕਰ ਲਾਈ ਬਨਾਮ ਨਾਥੂਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (19) ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ-

“ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ।

- (17) ਏਆਈਆਰ 1955 ਐਸਸੀ 425.
 (18) ਏਆਈਆਰ 1932 ਲਾਹ. 401.
 (19) ਏਆਈਆਰ 1964 ਰਾਜ. 140.

ਮਾਮਲੇ, ਅਰਥਾਤ, ਸਾਰਥਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸਲ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟ-ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਕਾਨੂੰਨ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵੱਲ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਮਤੀ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਰਥਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਜਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(37) ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰਲ ਕਾਨੂੰਨ ਇਹ ਧੰਦ-ਮੈਡੂਫੀ ਨਿਆਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਇੱਕ ਜੋ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

The State of Punjab v. Nand Kishore (Sharma, J.)

(38) ਦੂਜਾ ਸਿਧਾਂਤ ਜੋ ਵਰਣਨ ਯੋਗ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਪਣੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਮਝੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

(39) ਸਾਡੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ 1 ਸਾਰੇ; ਤਿੰਨ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਦਾ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਖੇਤਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕਸੁਰਤਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖੇ। ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਅੰਤਮਤਾ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਮਹਿਜ਼ ਤਕਨੀਕੀਤਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।

(40) ਅਦਾਲਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(41) ਮਥੁਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸਰਜੂ ਜੈਸਵਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਦੋਸ਼ੀਬਾਈ ਐਨਬੀ ਜੀਜੀਭੋਏ (3) ਵਿੱਚ, ਵਿਵਾਦ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਦੀ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਲਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸਟੈਂਡਰਡ ਕਿਰਾਇਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੰਬੇ ਰੈਂਟਸ, ਹੋਟਲ ਅਤੇ ਲਾਜਿੰਗ ਹਾਊਸ ਰੇਟ ਕੰਟਰੋਲ ਐਕਟ, 1947 (ਜਿਸਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬੰਬੇ ਐਕਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ (1955 ਦੇ ਨੰਬਰ 233 ਤੋਂ 242) ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੋਸ਼ੀਬਾਈ ਐਨਬੀ ਜੀਜੀਭੋਏ ਬਨਾਮ ਹਿੰਗੂ ਮਨੋਹਰ ਮਿਸਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਨਾਇਕ ਗੋਪਾਲ ਲਿਮਏ ਬਨਾਮ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਲਕਸ਼ਮਣ ਕਾਸ਼ੀਨਾਥ ਅਥਿਆਲੇ (4), ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਬੰਬੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6(1) ਕਿਸੇ

ਵੀ ਪਾਰਟੀ- ਕੁਲਰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪਲਾਟ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਲੀਜ਼ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6(1)। *ਵਿਨਾਇਕ ਗੋਪਾਲ ਦੇ ਕੇਸ (4) (ਸੁਪਰਾ)* ' ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਮਿਆਰੀ ਕਿਰਾਏ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਮਾਲ ਕਾਜ਼ ਬੰਬ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ *ਰੈਜ਼ ਜੂਡੀਕੇਟਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ*। ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਬੰਬ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਬੰਬ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 1955 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿਵੀਜ਼ਨ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 233 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ *ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੋਸੀਬਾਈ ਐਨਬੀ ਜੀਜੀਭੋਏ ਬਨਾਮ ਆਈ. ਖੇਮਚੰਦ ਗੋਰੁਮਲ (5)* ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ: -

“ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਲ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਮੁੱਦਾ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲਾ ਫੈਸਲਾ *res judicata* ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੱਕ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਉਸੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਫੈਸਲਾ ਜੋ ਕਿ

The State of Punjab v. Nand Kishore (Sharma, J.)

ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਉਸ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਕੇਬਲ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੈ *res judicata* .....

“ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਗਲਤ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤ ਵਿਆਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਵਾਲ, ਸਾਡੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, *ਨਿਆਂਇਕਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ*। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਗਲਤ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਕੋਲ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਵਾਲ ਇੱਕੋ ਧਿਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ *ਨਿਆਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਕੀ ਅਗਲੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇੱਕੋ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋਰ*।

“ਜਿੱਥੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਵਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ, *ਰੈਜ਼ ਨਿਆਂਇਕਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੋਈ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ*। ਰੈਜ਼ ਜੁਡੀਕਾਟਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੇਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ।”

“ਜੇ ਪਿਛਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨਿਰਣਾਇਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ' ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਯਮ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਵੇਗਾ।”

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

(42) In my humble opinion ਵਿੱਚ, *esthese>se* ਨਿਰੀਖਣ ਵਧੀਆ ਉਦਾਹਰਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਸ਼ੇ ਗਏ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕਸੁਰਤਾਪੂਰਵਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ *ਮਥਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਕੇਸ (3) (ਸੁਪਰ)* ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 1961 ਦੇ ਸੀਡਬਲਯੂ 1061 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ *ਨਿਆਂਇਕਤਾ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ*। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਿ ਕੀ ਪੈਪਸੂ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਜਾਂ ਨੋਟ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 9.1 ਦਾ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਰੂਲਜ਼ ਖੰਡ 2 ਦੇ ਨਿਯਮ 5.32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ 1 ਨੂੰ, ਕਾਮ ਪਲਸਰੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਗਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਸੰਬੰਧਿਤ IAW ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੀ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਲਈ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹਨ। *ਮਥਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਕੇਸ (3) (ਸੁਪਰ)* ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੁੱਝ

ਨਿਯਮ, ਜੋ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਾਈਡਿੰਗ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (20) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਿਆਂਇਕਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਘੱਟ ਵਿਵਸਥਾ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਰਵਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਇਸ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਸਨ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵੀ ਓਵਰ-ਸੁਲਿੰਗ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਹੱਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ, ਜੋ ਕਿ, ਆਈ.ਸੀ. ਗੋਲਕ ਨਾਥ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (21) ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਿਰਫ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੈ।

(43) ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਆਂਕਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਮਥੁਰਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਾ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬੰਬੇ ਐਕਟ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਮਿਆਰੀ ਕਿਰਾਇਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵੀ ਛੋਟੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਬੰਬੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੰਬੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6(1) ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਵਾਲਾ ਫੈਸਲਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, 1961 ਦੇ ਸੀਡਬਲਯੂ ਨੰਬਰ 1061 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੈਪਸੂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 9.1 ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਾਨ ਜਾਂ ਨੋਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਰੂਲਜ਼ ਖੰਡ II ਦੇ ਨਿਯਮ 5.32 ਤੱਕ 1. ਤਰਕ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ 'ਤੇ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਰੈਜ਼ ਜੁਡੀਕਾਟਾ ਦੀ ਬਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

(44) ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਮੈਂ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾਂਹ ਵਿੱਚ ਦੇਵਾਂਗਾ।

ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ.

(45) ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਅਤੇ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਜੇ., ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੇਸ ਹੁਣ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਜਾਵੇਗਾ

ਕੇ.ਐਸ.ਕੇ

(20) ਏਆਈਆਰ 1972 ਐਸਸੀ 2215-

(21) ਏਆਈਆਰ 1967 ਐਸਸੀ 1643

(22) ਡਿਸਕਲੇਮਰ-ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁੱਕਦੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

